



با گسترش فعالیت‌های نمایشی برای به دست آوردن صحنه‌هایی
موثر دست به بدلکاری‌هایی مانند زرد خورد، بند بازی، شمشیر بازی و...
بزنند تا این که سینما ظهور کرد و چهره‌های شناخته شده‌ای نیز
در این عرصه پایه میدان گذاشتند

تاریخچه هنر بدلکاری در ایران و جهان

قلابی‌های دوست داشتنی



آزاده باقری
خبرنگار

ورود ورزشکاران در عرصه بدلکاری

بازیگرانی که برای خلق صحنه‌های بکر و ناب در آن دوران کارهای جسورانه‌ای می‌کردند؛ آن هم در زمانه‌ای که خبری از جلوه‌های ویژه و موارد ایمنی و پیشرفت تکنولوژی که امروزه با آن مواجه هستیم، نبوده. می‌توان گفت چارلی چاپلین، هارولد لوی و باستر کیتون از جمله پیشگامان این عرصه در تئاتر و بعد از آن سینما هستند که برای نخستین بار در آثار خود اقدام به حرکاتی جسورانه کرده‌اند و به قول معروف جان خودشان را در مشت‌شان گرفتند تا برخی صحنه‌ها شکل بگیرد. کاری که باعث شد آثار و صحنه‌های جاودانه و ماندگاری را در تاریخ سینمای جهان خلق کنند. صحنه‌ای که در آن هارولد لوی در فیلم «ایمنی آخر» (۱۹۲۳ م) بازی کرد و از عقربه‌های ساعت بزرگ یک برج بلند آویزان ماند؛ شاید یکی از بهترین و بی‌نظیرترین صحنه‌های ماندگار آن دوران باشد. او در این صحنه بدون هیچ تجهیزات ایمنی در میان آسمان و زمین معلق ماند و صحنه‌ای شگرف را به وجود آورد.

از اوایل سال ۱۹۱۰، مخاطبان زیادی به فیلم‌های اکشن علاقه پیدا کردند و با زیاد شدن تعداد فیلم‌ها و نیاز به ایجاد صحنه‌های هیجان‌انگیز و پرخطر باعث شد تا نیاز به کسانی که در این زمینه جسارت و توانایی دارند بیشتر از هر زمان دیگری احساس شود. در این زمان بود که ورزشکاران پا به میدان گذاشتند و به جای بازیگرهای اصلی در صحنه‌های اکشن حضور پیدا کردند؛ به طوری که حتی برخی چهره‌های مطرح سینما قبل از آن که وارد سینما شوند ورزشکاران بزرگی بودند. هری فوربوس، قهرمان شیرجه بود که به دلیل مهارت زیادش در چندین فیلم پرش‌های بسیار بلندی را با موفقیت انجام داد. او حتی از ارتفاع ۶۰ متری با اسب پرشی داشت که کاملاً ماهرانه و حرفه‌ای این کار را انجام داد و توانست این صحنه را خلق کند بدون آن که به خود و اسب آسیبی وارد شود. یکی از فیلم‌های هالیوودی نیز فیلم وسترنی صامت به کارگردانی فرانسیس بوگز بود که در این فیلم از یک ورزشکار حرفه‌ای برای خلق صحنه‌های پرتحرکی مانند پرش از ارتفاع بلند، شیرجه زدن در آب و ... استفاده شد.

فیلم‌هایی که دارای زد و خوردها و به قول معروف بزن‌بزن‌های اکشن بود نیز دارای جذابیت‌ها و مخاطبان بسیاری بود که می‌توان یکی از بهترین بازیگران این عرصه را بروس لی بازیگر و رزمی‌کار معروف چینی دانست. او به دلیل توانایی‌های بسیارش توانست به هالیوود راه پیدا کند. جکی چان، ژان کلود ون دام، استیون سیگال و جت لی نیز از دیگر بازیگران رزمی‌کاری هستند که با همین توانایی توانستند آثار ماندگاری را از خود به جا بگذارند. بعد از ورود اتومبیل و موتورسیکلت در فیلم و سریال‌های متنوع نیز کسانی که در زمینه اتومبیلرانی و موتورسواری تبحر داشتند پا به عرصه بدلکاری گذاشتند و ایول کنیول از جمله آنها بود که توانایی خود را با پرش‌های بلند با خودرو و موتور از روی پل‌ها و ارتفاع بسیار زیاد به نمایش گذاشت. دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، زمان توسعه فناوری‌های مدرن بدلکاری مانند air rams، کیسه‌های هوا و آتش گلوله‌ها بود؛ تکنولوژی‌هایی که تا امروز همچنان در حال تکامل است و با این حال همچنان وجود بدلکارها برای صحنه‌های مهیج احساس می‌شود.

بدلکاری واژه نوظهوری است که شاید در برابر قدمت کاری که با این نام انجام می‌شود قابل مقایسه نباشد. حرکات‌های به اصطلاح ژانگولر بازی که هر کسی از پس آن بر نمی‌آید و به قول معروف باید کله‌ای پر باد باشد تا ریسک حرکاتی را که ممکن است با جان و سلامتی بازی کند، انجام دهد. پریدن از ارتفاع، سقوط از بلندی، معلق ماندن بین زمین و آسمان، رفتن در دل آتش، برخورد با اجسام، عبور از فضاها، غیرممکن، تعقیب و گریزهای هیجان‌انگیز و ... تنها بخشی از کارهایی است که بدلکاران انجام می‌دهند و در برخی موارد با حوادثی هم روبه‌رو می‌شوند که ممکن است جان سالم به در نبرند. با این حال کسانی که آدرنالین بالایی دارند و سرشان برای این کارها درد می‌کند باعث نمی‌شود وقوع چنین حوادثی کاری کند تا آنها عطای بدلکاری را به لقایش ببخشند.

این حرکات ورود کند و بازیگران تئاتر را نیز بر آن داشت تا برای به دست آوردن صحنه‌هایی موثر دست به چنین کارهایی مانند زرد خورد، بند بازی، شمشیر بازی و ... بزنند تا این که سینما ظهور کرد و چهره‌های شناخته شده‌ای نیز در این عرصه پا به میدان گذاشتند.

نمی‌پرداختند و صرفاً جنبه سرگرمی داشته و حالت مفرحی را به همراه می‌آورد؛ سیرک‌ها بودند. فضایی که در آن حرکات محیرالعقول انجام می‌گرفت و مردم با تماشای چنین حرکاتی حیرت‌زده می‌شدند. با گسترش فعالیت‌های نمایشی و توجه بیشتر به تئاتر و آثار نمایشی باعث شد در تئاتر نیز

از کتک خور بودن تا خلق آثار ماندگار



بدلکاری در ایران شاید آن طور که در فیلم و سریال‌های خارجی به کار برده شده دارای قدمت و پیشینه زیادی نباشد اما خالی از آن هم نبوده، به طوری که در بسیاری از فیلم‌هایی که قبل از انقلاب ساخته شده از ورزشکارانی برای حضور در برخی صحنه‌های اکشن استفاده می‌شد که خب متأسفانه آن زمان به آنها کتک خور می‌گفتند. کسانی که در صحنه‌های دعوا به خوبی می‌توانستند به این سو و آن سو حرکت کرده و حتی در صحنه‌هایی که میز و صندلی‌ها شکسته می‌شد به خوبی آن صحنه‌ها را اجرا کنند اما به مرور زمان و با پیشرفت صنعت فیلمسازی در ایران به بدلکاران بهای بیشتری داده شد به طوری که در بسیاری از صحنه‌های اکشن از چنین افرادی استفاده می‌شود. بدلکاران ایرانی در حال حاضر علاوه بر ایران در کشورهای بزرگ دیگر نیز حضور داشته و در آثار بزرگی نقش آفرینی کرده‌اند که می‌توان معروف‌ترین آنها را پیمان ابدی و ارشا اقدسی دانست که متأسفانه جانشان را نیز در این عرصه از دست دادند اما توانستند آثار ماندگاری از خود به جا گذاشته و نام‌شان را به عنوان بزرگ‌ترین بدلکاران کشور و حتی جهان جاودانه کنند.

اما تاریخچه شکل‌گیری بدلکاری به چه دوره و زمانی برمی‌گردد؟ شاید بسیاری بر این تصور باشند بدلکاری از زمانی شکل گرفت که فیلم و سریال‌های اکشن پا به میدان صنعت فیلمسازی گذاشتند؛ فیلم و سریال‌هایی که به دلیل صحنه‌های مهیج و رعب‌آور نیاز به کسانی داشتند تا بتوانند از پس بازی در چنین صحنه‌هایی به جای شخصیت‌های اصلی فیلم برآیند. اما تاریخچه بدلکاری به سال‌های بسیار دورتر برمی‌گردد؛ به زمان‌هایی که شاید اصلاً هنوز ساخت فیلم و دوربین فیلمبرداری به وجود نیامده بود؛ سال‌های دوری که برخی برای سرگرمی بینندگان دست به کارهای مختلفی می‌زدند و تلاش می‌کردند با حرکات‌های شان بیننده را سرگرم کنند. در یک زمانی دلک‌های دربارها چنین نقشی را داشتند و تلاش می‌کردند پادشاهان و درباریان دیگر را با حرکات خود سرگرم کنند.

غیر از دلک‌ها و ملیچک‌ها کسانی نیز بودند که سعی می‌کردند با کارهایی مانند مبارزه، شمشیر بازی، حرکت با اسب، تیراندازی و ... توانایی‌های خود را به رخ بکشند. میدان‌های رزم شوالیه‌ها در غرب و پهلوانان و معرکه‌گیرها در شرق از جمله این افراد بودند که تلاش می‌کردند توانایی‌های خود را با کارهایی که انجام می‌دهند مانند مبارزه گلاب‌یا توورها، حرکات نمایشی با اسب، پرتاب تیر و نیزه در حین حرکت با اسب، رقص شمشیر، رقص با چوب، پاره کردن زنجیر، قورت دادن آتش، تا کردن سینی‌های فلزی، بازی با مار و عقرب و ... نشان دهند.

سیرک‌ها فضایی برای حرکات محیرالعقول

شاید بتوان گفت نخستین فضایی که در آن مردم برای تماشای چنین حرکاتی دور هم جمع می‌شدند و در آن خبری از خشونت گلاب‌یا توورها نبود و تنها پهلوان‌های درشت‌هیکل به پاره کردن زنجیر و تا کردن سینی آهنی